

LBRIS

We know
books

Isabel Allende Casa spiritelor

Traducere din spaniolă de
CORNELIA RĂDULESCU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

I. Rosa cea frumoasă	7
II. Las Tres Marías	48
III. Clara, clarvăzătoarea	81
IV. Vremea spiritelor	111
V. Amanții	150
VI. Răzbunarea	184
VII. Frații	217
VIII. Contele	254
IX. Fetița Alba	270
X. Timpul deteriorării	300
XI. Trezirea	327
XII. Conspirația	349
XIII. Teroarea	375
XIV. Ora adevărului	413
Epilog	430

*În definitiv, câți ani trăiește omul?
Trăiește o mie de ani sau unul singur?
Trăiește o săptămână sau câteva secole?
Și pentru cât timp moare omul?
Ce vrea să spună pentru totdeauna?*

PABLO NERUDA

I. *Rosa cea frumoasă*

Barrabás a ajuns la noi în familie pe calea mării, a notat fetița Clara cu delicata ei caligrafie. Încă de pe atunci avea obiceiul să scrie lucrurile importante și, mai târziu, când a rămas mută, scria și lucrurile banale, fără să bănuiască vreodată că, după cincizeci de ani, caietele ei îmi vor servi pentru a salva memoria trecutului și pentru a supraviețui propriei mele spaime. Ziua în care a ajuns *Barrabás* era Joia Mare. Închis într-o cușcă nenorocită, era acoperit de sus până jos de propriile-i excremente și de urină; avea o privire rătăcită de prizonier amărât și lipsit de apărare, dar se ghicea de pe atunci – din ținuta imperială a capului și mărimea scheletului – legendarul uriaș ce avea să fie. Ziua aceea era una plicticoasă de toamnă, nu anunța prin nimic evenimentele pe care fetița le-a notat pentru a fi ținute minte și care s-au produs în timpul slujbei de la miezul zilei, în parohia San Sebastián, la care a asistat împreună cu toată familia. În semn de doliu, sfinții erau acoperiți cu cârpe negre, pe care măicuțele le scuturau de praf o dată pe an, scoțându-le din dulapul sacristiei, iar sub cearșafurile îndoliate toată această curte cerească părea o îngrămădeală de mobilă așteptând să fie mutată, fără ca lumânările, tămâia sau gemetele orgii să reușească să anuleze acest efect jalnic. Se înălțau ca niște amenințătoare colete întunecate în locul sfinților în mărime naturală, ale căror chipuri afixau aceeași expresie constipată, cu perucile lor făcute din păr de mort, cu rubinele, perlele și smaraldele de sticlă vopsită și veșmintele lor de nobili florentini. Singurul avantajat de doliu era patronul bisericii,

Sfântul Sebastian, și asta pentru că în Săptămâna Mare îi scutea pe credincioși de spectacolul corpului său răsucit într-o postură indecentă, străpuns de o jumătate de duzină de săgeți, și roind de sânge și de lacrimi, ca un homosexual în suferință, și ale cărui răni, mereu proaspete în mod miraculos, grație penelului părintelui Restrepo, o făceau pe Clara să se cutremure de greață.

Era o săptămână lungă de penitență și post, nu se jucau cărți, nu se făcea muzică menită să îndemne la desfrâu sau la uitare și, în măsura posibilului, se păstra cât mai multă tristețe și castitate, deși exact în zilele alea împunsătura diavolului ispitesc mai abilitățile slabe carne catolică. Postul consta în plăcinte ușoare cu foi, gustoase mâncăruri cu verdeață, *tortillas* pufoase și mari roți de brânză aduse de la țară, cu care familiile își aminteau de patimile Domnului, ferindu-se să pună gura pe vreo bucățică de carne sau pește, sub amenințarea excomunicării, după cum tot repeta părintele Restrepo. Nimeni nu ar fi îndrăznit să nu-l asculte. Preotul era dotat cu un lung deget incriminator pentru a-i țintui pe păcătoși în public și cu o limbă bine antrenată pentru a tulbura sentimentele.

— Tu, hoțule, care ai furat banii bisericii! — țipa el din amvon, arătând spre un domn care se prefăcea foarte preocupat de o scamă de pe rever pentru a nu a-l privi în față. Tu, nerușinato, care te prostituezi pe chei! — și arăta spre doña Ester Trueba, invalidă din cauza artritei și făcând parte din ordinul *Fecioarei del Carmen*, care deschidea ochii mirată, necunoscând sensul aceluia cuvânt și neștiind unde era cheiul. Căiți-vă, păcătoșilor, hoituri netrebnice, nevrednici de sacrificiul Domnului Nostri! Postiți! Faceți penitență!

Purtat de entuziasmul zelului său vocațional, preotul trebuia să se stăpânească pentru a nu intra în dezacord deschis cu instrucțiunile superiorilor ecleziastici, care se opuneau ciliciului și flagelării, sub influența vântului modernismului. El era adeptul vindecării slăbiciunilor sufletești printr-o biciuire sănătoasă a cărnii. Era celebru pentru oratoria sa neîn-

frânată. Credincioșii devotați lui îl urmau din parohie în parohie și transpirau ascultându-l cum descria chinurile păcătoșilor din iad, cărnurile sfâșiate de aparate de tortură ingenioase, focul veșnic, cărligele care străpungeau membrele virile, reptilele scârboase care intrau în orificiile feminine și alte numeroase suplicii cu care își asezona fiecare predică pentru a semăna frica de Dumnezeu. Chiar și Satana era descris până în cele mai intime anomalii, cu accentul de Galicia al preotului, a cărui misiune pe lumea asta era să scuture conștiința indolenților creoli.

Severo Del Valle era ateu și mason, dar avea ambiții politice și nu-și putea permite luxul de a lipsi de la slujba cea mai importantă din fiecare duminică și din sărbătorile mari, trebuia să fie văzut de toată lumea. Soția sa Nívea prefera să se înțeleagă cu Dumnezeu fără intermediari, avea o profundă neîncredere în sutane și o plictiseau descrierile raiului, purgatoriului și iadului, dar își însoțea bărbatul în ambițiile lui parlamentare, sperând că, dacă el va ocupa un loc în Congres, ea va putea obține dreptul de vot pentru femei, pentru care lupta de zece ani, fără ca multe sarcini să o fi descurajat. În acea Joie Mare, părintele Restrepo își adusesese publicul la limitele rezistenței cu viziunile lui apocaliptice și Nívea începuse să simtă amețeli. S-a întrebat dacă nu cumva iar era gravidă. Cu toate spălăturile cu oțet și bureții cu gheață, născuse cincisprezece copii, din care unsprezece trăiau, și avea motive să creadă că ajunsese deja la o vârstă, căci fiica cea mică, Clara, avea de-acum zece ani. Părea că fertilitatea ei uimitoare se potolise în sfârșit. A încercat să pună starea de rău pe seama momentului în care părintele Restrepo, în predica lui, o arătase cu degetul pentru a se referi la fariseii care aveau pretenția să legalizeze bastarzii și căsătoria civilă, făcând țândări familia, patria, proprietatea și Biserica, dând femeilor același rol ca al bărbaților, într-o sfidare clară a legii lui Dumnezeu, care în privința asta era foarte exactă. Nívea și Severo ocupau, împreună cu copiii lor, tot rândul al treilea. Clara stătea lângă maică-sa,

care o strângea de mână nerăbdătoare atunci când discursul preotului întârzia prea mult pe păcatele cărnii, pentru că știa că asta o făcea pe copilă să vizualizeze niște aberații care depășeau cu mult realitatea, după cum se vădea din întrebările pe care le pune și la care nimeni nu știa să-i răspundă. Clara era foarte precoce și avea imaginația debordantă pe care au moștenit-o toate femeile din familie pe cale maternă. Temperatura urcase în biserică și mirosul pătrunzător al lumânărilor, al tămâiei și al mulțimii înghesuie o făceau pe Nívea să se simtă și mai obosită. Își dorea ca ceremonia să se termine odată, să se întoarcă în casa ei răcoroasă, să se așeze în coridorul cu iederă și să se delecteze cu cana de lapte de migdale pe care Dădaca o prepara în zilele de sărbătoare. Și-a privit copiii, cei mici dădeau semne de oboseală, țepeni în hainele de duminică, cei mari începeau să nu mai fie atenți. Și-a oprit ochii pe Rosa, cea mai mare dintre fetele rămase în viață, și, ca de fiecare dată, a rămas uimită. Frumusețea ei stranie avea darul de a o tulbura chiar și pe maică-sa, părea făcută dintr-un material diferit de cel al rasei umane. Nívea și-a dat seama că nu ținea de lumea asta încă dinainte de a o naște, pentru că a zărit-o în vis, de aceea nu a fost surprinsă de strigătul pe care l-a scos moașa când a văzut-o. La naștere Rosa era albă, netedă, fără zbârcituri, ca o păpușă de porțelan, cu părul verde și ochii galbeni, făptura cea mai frumoasă care se născuse pe pământ din timpurile păcatului original, cum a spus moașa închinându-se. De la prima baie, Dădaca i-a spălat părul cu o infuzie de muștel, care a avut darul de a potoli culoarea, dându-i o nuanță de bronz vechi, și o lăsa goală la soare, ca să i se întărească pielea, transparentă în zonele delicate de la pânțele și axile, unde se ghiceau venele și textura secretă a mușchilor. Cu toate acestea, trucerile astea de țigancă nu au fost suficiente și în curând s-a răspândit vestea că li se născuse un înger. Nívea a sperat ca etapele ingrate ale creșterii să-i aducă fiică-sii niscaiva defecte, dar nu s-a întâmplat nimic, dimpotrivă, la optsprezece ani Rosa nu se îngrășase și nu-i ieșiseră coșuri,

iar grația ei marină era și mai accentuată. Nuanța pielii, cu suave reflexe albastrii, și a părului, lentoarea mișcărilor și firea ei liniștită evocau o făptură a apei. Avea ceva de pește și dac-ar fi avut și o coadă acoperită cu solzi, ar fi fost sirena de-a binelea, dar picioarele ei o situau la limita imprecisă între ființă omenească și făptură mitologică. Totuși, fata avusese o viață aproape normală, avea un logodnic cu care urma să se mărite într-o bună zi, și-atunci răspunderea pentru frumusețea ei avea să treacă în alte mâini. Rosa și-a înclinat capul și o rază de soare s-a filtrat printre vitraliile gotice ale bisericii, învăluindu-i profilul într-un halou de lumină. Câteva persoane s-au întors ca s-o privească și au șopocăit, cum se întâmpla adesea când o întâlneau, dar Rosa părea că nu-și dă seama de nimic, era imună la îngâmfare și în ziua aceea era și mai absentă ca de obicei, își imagina alte animale pe care să le brodeze pe fața ei de masă, jumătate păsări-jumătate mamifere, acoperite de pene strălucitoare și prevăzute cu coarne și copite, atât de grase și cu aripi atât de scurte, încât sfidau legile biologiei și ale aerodinamicii. Se gândea arareori la logodnicul ei Esteban Trueba, și nu pentru că nu l-ar fi iubit, ci din cauza temperamentului ei uituc și pentru că doi ani de absență înseamnă mult. El lucra la minele din nord. Îi scria metodic și uneori Rosa îi răspundea, trimitându-i versuri copiate și flori desenate în tuș pe pergament. Prin intermediul acestei corespondențe, pe care Nívea o viola în mod regulat, a aflat de spaimele și necazurile meseriei de minier, amenințată tot timpul de prăbușiri, urmărind filoane care dispăreau, cerând credite în baza norocului viitor, încrezător în apariția unui filon de aur miraculos care să-l facă să se îmbogățească rapid și să o ducă pe Rosa de braț la altar, devenind astfel bărbatul cel mai fericit din univers, cum spunea mereu la sfârșitul scrisorilor. Dar Rosa nu era grăbită să se mărite, aproape că uitase singurul sărut pe care îl schimbaseră la despărțire și nici măcar nu-și amintea culoarea ochilor acestui logodnic tenace. Influențată de lecturile romantice, romanele fiind singura

ei lectură, îi plăcea să și-l imagineze încălțat în cizme cu talpă de piele, cu pielea arsă de vânturile deșertului, scurmând pământul în căutarea unor comori ale piraților, dubloni spanioli și bijuterii incașe, și degeaba îi spunea Nívea că bogățiile minelor erau ascunse în pietre, căci Rosei i se părea imposibil ca Esteban Trueba să adune tone de bolovani în speranța că, supuse unor nedrepte procese de cremație, ar scuipa vreun gram de aur. Între timp, îl aștepta fără a se plictisi, imperturbabilă în gigantica sarcină pe care și-o impusesse: să brodeze cea mai mare față de masă din lume. A început cu câini, pisici și fluturi, dar foarte repede fantezia a pus stăpânire pe munca ei și așa a ieșit la iveală un paradis de animale imposibile, pe care acul le zămislea sub privirile neliniștite ale tatălui ei. Severo era de părere că venise vremea ca fiică-sa să se scuture de buimăceala asta și să coboare cu picioarele pe pământ, să învețe câteva treburi casnice și să se pregătească pentru măritiș, dar Nívea nu-i împărtășea această preocupare. Prefera să nu o chinuie pe față cu exigențe atât de terestre, presimțind că Rosa era o făptură celestă, că nu era făcută să dăinuie prea mult în comerțul grosolan al acestei lumi, drept care o lăsa în pace cu firele ei de broderie și nu obiecta împotriva acelei zoologii coșmarești.

O balenă din corset s-a rupt și i s-a înfipt în coastă. Nívea a simțit că se sufocă în rochia de catifea albastră, cu gulerul de dantelă prea înalt, mânecile prea strâmte și talia atât de ajustată pe corp încât, după ce se dezbrăca, burta îi bolborosea jumătate de ceas până ce măruntaiele se reșezau la locul lor. Discutase subiectul de multe ori cu prietenele ei sufragete și ajunseseră la concluzia că atât timp cât femeile nu-și vor scurta fustele și părul și nu vor renunța la corsete, degeaba vor avea dreptul să studieze medicina sau să voteze că tot n-ar fi avut energie s-o facă, dar nici ea nu avea curajul să fie prima care să renunțe la modă. Și-a dat seama că accentul de Galicia încetase să-i ciocănească creierii. Se găseau într-una din pauzele lungi pe care preotul, bun cunos-

cător al efectului unei tăceri incomode, le făcea în mod frecvent în predicile sale. Ochiul lui arzător folosea momentul pentru a-i țintui pe credincioși unul câte unul. Nívea a lăsat mâna Clarei și a scos o batistă din mânecă pentru a se șterge de transpirația care i se scurgea pe gât. Tăcerea deveni grea, timpul părea că se oprișe în biserică, dar nimeni nu îndrăznea să tușească sau să-și schimbe poziția pentru a nu atrage atenția părintelui Restrepo. Ultimele lui cuvinte încă vibrau printre coloane.

În clipa aceea, cum avea să-și amintească Nívea după mulți ani, în mijlocul tensiunii și tăcerii s-a auzit foarte limpede glasul micuței Clara.

— Pst, părinte Restrepo! Dacă povestea cu iadul e vrăjeală curată, mare plictiseală pe noi...

Degetul arătător al iezuitului, care era deja în aer pentru a indica noi suplicii, a rămas suspendat ca un paratrăsnet deasupra capului său. Lumea a încetat să respire, iar cei care dormitau s-au trezit brusc. Soții Del Valle au reacționat primii, cuprinși de panică și văzându-i pe copii că încep să se agite nervoși. Severo a priceput că trebuia să acționeze înainte de a se dezlănțui râsul general sau vreun cataclism ceresc. Și-a luat soția de braț și pe Clara de ceafă și a plecat cu pași mari, târându-le după el, urmat de ceilalți copii, care s-au bulucit spre ușă. Au apucat să iasă înainte ca preotul să poată invoca trăsnetul menit să-i transforme în stane de piatră, dar din prag i-au auzit glasul teribil, de arhanghel revoltat.

— Îndrăcită! Înfumurată îndrăcită!

Aceste cuvinte ale părintelui Restrepo au rămas în memoria familiei cu gravitatea unui diagnostic și, în anii ce au urmat, au fost dese ocaziile de a fi reamintite. Singura care nu s-a mai gândit nicicum la ele a fost chiar Clara, care s-a mulțumit să le noteze în jurnal și-apoi le-a uitat. În schimb, părinții ei nu le puteau ignora, deși erau de acord că stăpânirea diavolului și înfumurarea erau niște păcate prea mari pentru o fetiță atât de mică. Se temeau de blestemele oamenilor și de fanatismul părintelui Restrepo. Până în ziua

aceea nu dăduseră nume ciudăteniilor mezinei și nici nu le puseseră în legătură cu influențele satanice. Le luau ca pe o trăsătură caracteristică a fetei, așa cum Luis era șchiop sau Rosa frumoasă. Puterile mentale ale Clarei nu supărau pe nimeni și nu deranjau prea mult; se manifestau în general în chestiuni de importanță minoră și în stricta intimitate a căminului. Uneori, la masă, când erau așezați cu toții în sufrageria cea mare, în ordinea strictă a importanței și a rolului fiecăruia, solnița începea să vibreze și deodată prindea să se deplaseze pe masă, printre pahare și farfurii, fără vreo sursă cunoscută de energie sau vreun truc de iluzionist. Nívea o trăgea de coadă pe Clara și cu sistemul ăsta obținea ca fiică-sa să-și abandoneze distracția lunatică și solnița să redevină un obiect normal și nemișcător. Frații se organizaseră pentru cazul în care aveau musafiri: cel care se afla mai aproape oprea cu mâna ceea ce se mișca pe masă, înainte ca străinii să prindă de veste și să se sperie. Familia continua să mănânce fără comentarii. Se obișnuiseră și cu previziunile mezinei. Ea anunța cutremurele cu anticipație, ceea ce era foarte bine în această țară bântuită de catastrofe, căci familia avea timp să pună la adăpost vesela și să pregătească din timp încălțările pentru ieșit repede în noaptea. Când avea șase ani, Clara a prezis că Luis va fi aruncat de pe cal, el nu a băgat-o în seamă și de atunci a rămas cu un șold deplasat. Cu timpul, piciorul stâng i s-a scurtat și a trebuit să încalțe un pantof special, cu platformă, pe care și-l fabrica el însuși. Atunci Nívea chiar s-a neliniștit, dar Dădaca a calmat-o spunându-i că sunt mulți copii care zboară precum muștele, care ghicesc visele și vorbesc cu sufletele, dar toate trec în momentul pierderii inocenței.

— Nici unul nu ajunge mare în starea asta, i-a explicat ea. Așteptați să-i vină fetei menstruația și-o să vedeți că nu mai mișcă mobilele și nu mai anunță nenorociri.

Clara era preferata Dădacei. O ajutase să vină pe lume și era singura care înțelegea cu adevărat natura fantastă a fetei. Când Clara a ieșit din pântecul maică-sii, Dădaca

a legănat-o, a spălat-o și din clipa aceea a iubit-o cu disperare pe creatura aceea fragilă, cu plămâni plini de flegmă, mereu pe punctul de a-și pierde respirația și de a se învâneți, pe care trebuise s-o readucă de multe ori la viață, cu căldura sânilor ei mari, când îi lipsea aerul: știa că acela era singurul leac pentru astm, mult mai bun decât siropurile spirtoase ale doctorului Cuevas.

În acea Joie Mare Severo se plimba prin salon preocupat de scandalul pe care îl iscase fiică-sa la slujbă. Spunea că numai un fanatic ca părintele Restrepo putea crede în demonizați în plin secol douăzeci, secolul luminilor, al științei și al tehnicii, în care diavolul își pierduse definitiv prestigiul. Nívea l-a întrerupt, spunându-i că nu asta era problema. Grav era că isprăvile fetei puteau ieși dintre pereții acestei case și, dacă preotul începea să facă cercetări, avea să afle toată lumea.

— O să vină lumea să se uite ca la urs, a spus Nívea.

— Iar Partidul Liberal o să se ducă dracului, a adăugat Severo, care întrezărea paguba pe care faptul de a avea o vrăjitoare în familie îl putea produce carierei sale politice.

Așa stăteau lucrurile când a intrat Dădaca, târându-și papucii și fășându-și jupoanele scrobite, pentru a le spune că în curte niște oameni descărcau un mort. Așa era. Veniseră cu o căruță trasă de patru cai, ocupând cu totul primul *patio*, călcând cameliile și murdărind cu baligă pardoseala strălucitoare, într-un vârtej de praf, nechezat de cal și ocări de bărbați superstițioși, care făceau gesturi ca să se apere de deochi. Aduceau cadavrul unchiului Marcos, împreună cu toate bagajele lui. Toată nebunia era condusă de un omuleț mios, îmbrăcat în negru, cu o redingotă și o pălărie prea mare, care a început un discurs solemn, prin care a vrut să explice împrejurările evenimentului, dar a fost întrerupt cu brutalitate de Nívea, care s-a repezit la coșciugul prăfuit care conținea rămășițele fratelui ei cel mai iubit. Nívea țipa să se deschidă capacul, ca să-l vadă cu ochii ei. Îl mai îngropaseră o dată, așa că poate nici acum nu era vorba de o moarte

definitivă. Strigătele ei au atras mulțimea de servitori din casă și pe toți copiii, care au venit în fuga mare, auzind numele unchiului lor pronunțat în bocete de doliu.

Clara nu-l văzuse pe unchiul Marcos de câțiva ani, dar și-l amintea foarte limpede. Era singura imagine perfect clară din copilăria ei și, pentru a-și aminti de el, nu avea nevoie să se ducă la dagherotipul din salon, în care apărea în costum de explorator, sprijinit de o pușcă cu două țevi de model vechi, cu piciorul drept pe gâtul unui tigru din Malaiezia, în aceeași atitudine triumfătoare pe care o constatase la Fecioara din altarul cel mare, călcând pe diavolul învins printre nori de ipsos și îngeri palizi. Îi era suficient Clarei să închidă ochii pentru ca unchiul ei să-i apară în față în carne și oase, pârjolit de asprimea climei de pe tot globul, slab, cu mustăți de pirat, sub care se șteea un zâmbet ciudat cu dinți de rechin. Era imposibil să se găsească în cutia asta neagră din mijlocul curții.

De fiecare dată când Marcos o vizita pe soră-sa Nívea, rămânea câteva luni, producând o mare bucurie nepoților, în special Clarei, precum și o adevărată furtună care dădea peste cap ordinea domestică. Casa se umplea de cufere, animale îmbălsămate, lănci de indieni și bagaje marinărești. Pretutindeni, oamenii se izbeau de tot felul de troace ciudate, apăreau lighioane nemaivăzute, aduse de pe tărâmurile îndepărtate și care-și găseau sfârșitul strivite de mătura implacabilă a Dădacei prin cotloanele casei. Severo susținea că unchiul Marcos avea purtări de canibal. Își petrecea noaptea făcând niște mișcări de neînțeles în salon, mai târziu s-a aflat că erau exerciții menite să perfecționeze controlul minții asupra corpului și să îmbunătățească digestia. Făcea experiențe de alchimie în bucătărie, umplând casa de o fumărăie împutită și stricând oalele cu o substanță solidă, care nu se mai dezlipea de pe fund. În timp ce restul casei încerca să doarmă, își târa valizele pe coridoare, scotea sunete ascuțite din niște instrumente sălbatice și încerca să-l învețe spaniolește pe un papagal a cărui limbă maternă era de origine

amazoniană. Ziua dormea într-un hamac pe care-l întindea între două coloane ale coridorului, acoperit doar cu un fel de șorț scurt care-l enerva nespus pe Severo, dar pe care Nívea îl scuza, pentru că Marcos o asigurase că așa predica Nazarineanul. Deși pe atunci era foarte mică, Clara își amintea perfect de prima sosire acasă a unchiului Marcos la capătul unei călătorii de-ale lui. Se instalase de parcă ar fi vrut să rămână acolo definitiv. În scurt timp, plictisit să tot ia parte la seratele de domnișoare în timpul cărora stăpâna casei cânta la pian, să joace cărți și să evite pisălogelile rudelor care îl îndemneau să se potolească și să înceapă să lucreze ca asistent la biroul de avocatură a lui Severo Del Valle, și-a cumpărat o flașnetă și a început să bată străzile, cu intenția de a o seduce pe vară-sa Antonieta și, în plus, de a înveseli publicul cu muzica produsă de învârtirea manivelei. Instalația nu era decât o cutie răpănoasă, prevăzută cu roți, dar el a pictat-o cu motive marinărești și i-a adăugat un fel de coș de vapor. A ieșit ceva ca o sobă cu cărbuni. Flașnetă cânta alternativ un marș militar și un vals, iar în pauze papagalul, care învățase spaniola, deși își păstrase accentul străin, atrăgea lumea prin țipetele lui ascuțite. Mai scotea cu ciocul și niște bilețele dintr-o cutie, pentru ca cei curioși să-și ghicească norocul. Bilețelele roz, verzi și albastre erau atât de ingenioase, încât nimereau fără greș dorințele cele mai secrete ale clienților. În afară de bilete, mai vindea și mingiuțe de rumeguș pentru a-i distra pe copii și prafuri împotriva impotenței, pe care le comercializa cu voce scăzută trecătorilor afectați de această boală. Ideea cu flașnetă i-a venit ca o ultimă și disperată soluție pentru a o atrage pe verișoara Antonieta, după ce alte forme mai convenționale de a o curta dăduseră greș. S-a gândit că nici o femeie zdravănă la minte nu putea rămâne indiferentă după o serenadă la flașnetă. Asta a făcut. S-a instalat sub fereastra ei pe seară ca să-i cânte marșul militar și valsul, în timp ce ea lua ceaiul cu câteva prietene. Antonieta nu s-a simțit vizată până ce papagalul n-a început să o strige pe nume și atunci

a ieșit la geam. Reacția nu a fost cea pe care o aștepta curtezanul ei. Amicele s-au apucat să împrăștie vestea prin toate saloanele din oraș, drept care în ziua următoare lumea a început să se plimbe prin centru, sperând să-l vadă cu ochii ei pe cumnatul lui Severo Del Valle care cânta la flașnetă și vindea mingiuțe de rumeguș cu ajutorul unui papagal păduchios, pur și simplu din plăcerea de a constata că până și cele mai bune familii aveau motive întemeiate să se rușineze. Rușinea familiei l-a obligat pe Marcos să abandoneze flașnetă și să aleagă metode mai puțin vizibile pentru a o atrage pe verișoara Antonieta, căci nu a renunțat să o asedieze. Oricum, în cele din urmă n-a avut succes: fata s-a măritat pe nepusă masă cu un diplomat cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, care a dus-o într-o țară tropicală de-al cărei nume nu-și mai amintea nimeni, dar care sugera negri mulți, palmieri și banane, și aici a reușit ea să scape de amintirea pretendentului care i-a stricat cei șaisprezece ani ai ei cu marșul militar și valsul. Marcos a fost deprimat două-trei zile, apoi a anunțat că nu se va căsători niciodată și că va pleca să facă înconjurul lumii. A vândut flașnetă unui orb și papagalul l-a lăsat Clarei, dar Dădaca l-a otrăvit pe ascuns cu o supradoză de untură de pește, neputând suporta privilegiile lui lascive, puricii și țipetele cu care oferea planete, mingiuțe și prafuri pentru impotență.

Aceasta a fost călătoria cea mai lungă a lui Marcos. S-a întors cu o încărcătură de lăzi uriașe care au fost depozitate în ultimul *patio*, între cotețul găinilor și magazia de lemne, până la sfârșitul iernii. La venirea primăverii, le-a transportat în Parque de los Desfiles, un câmp enorm, pe care se aduna lumea să privească parada de sărbătoarea națională a militarilor care mărșăluiau cu pasul de defilare pe care-l copiaseră de la prusaci. Când s-au deschis lăzile, s-a văzut că erau pline cu bucăți de lemn, de metal și de pânză vopsită. Lui Marcos i-au trebuit două săptămâni să assembleze părțile cu ajutorul instrucțiunilor dintr-un manual scris în engleză, pe care l-a descifrat cu imaginația sa invin-

cibilă și cu un mic dicționar. Când treaba a fost gata, a apărut o pasăre de dimensiuni preistorice, cu un chip de vultur furios pictat pe partea din față, cu aripi mobile și o elice pe spate. Emoția a fost mare. Familiile din oligarhie au uitat de flașnetă și Marcos a ajuns noutatea sezonului. Lumea venea duminică în plimbare să vadă pasărea și vânzătorii de dulciuri, iar fotografiile ambulante și-au făcut plinul. Când interesul publicului a început să scadă, Marcos a anunțat că, de cum se îndrepta timpul, avea de gând să se ridice cu pasărea și să traverseze Cordilierii. Vestea s-a răspândit în câteva ore și a ajuns să fie evenimentul cel mai comentat al anului. Mașinăria zăcea cu burta pe pământ, greoaie și împiedicată, semănând mai mult cu o rață rănită decât cu acele avioane moderne care începeau să se producă în America de Nord. Nimic din aspectul ei nu lăsa să se creadă că s-ar fi putut mișca, și cu atât mai puțin că s-ar fi putut ridica și traversa munții înzăpeziți. Ziaristii și curioșii au năvălit grămadă. Marcos zâmbea imperturbabil în fața avalanșei de întrebări și poza fotografilor fără a da vreo explicație tehnică sau științifică asupra modului în care avea de gând să facă isprava. Au fost oameni care au venit din provincie ca să asiste la spectacol. Patruzeci de ani mai târziu, nepotul meu, Nicolás, pe care Marcos n-a apucat să-l cunoască, a dezgropat inițiativa zborului care a fost mereu prezentă în bărbății neamului său. Nicolás a avut ideea să o facă în scopuri comerciale, într-un cârnat uriaș, plin cu aer cald, care să poarte o reclamă pentru băuturi carbogazoase. Dar, pe vremea când Marcos își anunța voiajul cu aeroplanul, nimeni nu bănuia că această invenție ar putea sluji la ceva util. El o făcea din spirit de aventură. Ziua fixată pentru zbor a început prin a fi înnorată, dar nerăbdarea era atât de mare, că Marcos nu a vrut să amâne. A ajuns la timp și nici nu s-a uitat la cerul care se umplea de nori cenușii. Lumea uimită a umplut toate străzile adiacente, s-a cățărât pe acoperișurile și balcoanele caselor din apropiere și s-a înghesuit în marele parc. Nici un miting politic nu reușise să adună atâta

lume, până când, jumătate de secol mai târziu, primul candidat marxist avea să aspire, prin mijloace absolut democratice, să ocupe fotoliul de Președinte. Clara avea să-și amintească toată viața acea zi de sărbătoare. Lumea se îmbrăcase de primăvară, devansând puțin deschiderea oficială a sezonului, bărbații în costume de in alb, iar doamnele cu pălării de pai italienești care făceau furori în anul acela. Grupuri de școlari cu învățătorii lor au defilat, aducând flori eroului. Marcos primea florile și glumea, spunându-le să aștepte să se zdrobească de pământ ca să-i aducă florile la înmormântare. Episcopul în persoană, fără să i-o fi cerut nimeni, a apărut însoțit de doi dascăli și a sfințit pasărea, iar fanfara jandarmeriei a cântat o muzică veselă și fără pretenții, pentru gustul popular. Poliția, călare și cu lănci, a păstrat cu greu mulțimea departe de centrul câmpului în care se afla Marcos, îmbrăcat cu o salopetă de mecanic, cu ochelari mari de automobilist și o caschetă de explorator pe cap. Mai avea pentru zbor busola, o lunetă și niște hărți ciudate de navigație aeriană, pe care și le făcuse singur, bazându-se pe teoriile lui Leonardo da Vinci și pe cunoștințele astrale ale incașilor. Contrar oricărei logici, la a doua încercare păsăroiul s-a ridicat fără probleme, ba chiar cu oarece eleganță, acompaniat de scârțâielile scheletului său și de horcăielile motorului. S-a înălțat legănându-se și s-a pierdut în nori, petrecut de o rumoare de aplauze, fluierături, batiste fluturate, steaguri, cor militar și stropeli cu apă sfințită. Pe pământ au rămas comentariile asistenței uluite și ale bărbaților mai instruiți, care încercau să explice miracolul în mod rațional. Clara s-a uitat pe cer mult timp după ce unchiul i se făcuse nevăzut. I s-a părut că-l zărește după zece minute, dar nu era decât o vrabie. După trei zile, euforia produsă de primul zbor cu aeroplanul din țară s-a stins și, în afară de Clara, care scruta neobosită țăriile, nimeni nu și-a mai amintit de acest episod.

După ce a trecut o săptămână fără nici o știre despre unchiul zburător, s-a presupus că urcase până se pierduse în

spațiul sideral, iar cei mai ignoranți au speculat ideea că ar fi putut ajunge la lună. Jumătate trist, jumătate ușurat, Severo a hotărât că de fapt cumnatul său se prăbușise cu mașinăria într-o prăpastie din munți, unde nu va fi găsit niciodată. Nivea a plâns nemângâiată și a aprins câteva lumânări Sfântului Anton, patronul lucrurilor pierdute. Severo s-a opus ideii de a plăti niște slujbe, căci nu credea în această modalitate de a câștiga cerul și cu atât mai puțin întoarcerea pe pământ, susținând că slujbele și daniile, cât și indulgențele și traficul cu gravuri sfinte și scapulare erau o afacere necinstită. Drept care Nivea și Dădaca i-au pus pe toți copiii să se roage pe ascuns timp de nouă zile. În acest timp, grupuri de exploratori și andiniști voluntari l-au căutat neobosit prin râpe și prăpăstii, străbătând toate locurile accesibile, și s-au întors triumfători, predând familiei un modest coșciug negru și sigilat. Cutezătorul călător a fost înmormântat cu funeralii grandioase. Moartea l-a transformat într-un erou și numele său s-a regăsit zile la rând în titlurile tuturor ziarelor. Aceeași mulțime, care venise să-l petreacă în ziua în care se ridicase cu pasărea, a defilat prin fața dricului. Toată familia l-a plâns cum se cuvine, în afară de Clara, care continua să scruteze cerul cu o răbdare de astronom. La o săptămână de la înmormântare, în pragul casei Del Valle a apărut chiar unchiul Marcos în carne și oase, zâmbind vesel pe sub mustățile lui de pirat. Grație rugăciunilor clandestine ale femeilor și copiilor, a admis-o el însuși, era în viață și în posesia tuturor facultăților, inclusiv buna dispoziție. În ciuda originii nobile a hărților sale aeriene, zborul fusese un eșec, a pierdut avionul și a trebuit să se întoarcă pe jos, dar nu avea nici un os rupt și spiritul de aventură era intact. Faptul a consolidat definitiv devoțiunea familiei pentru Sfântul Anton și nu a slujit drept învățătură de minte generațiilor viitoare, care au încercat la rândul lor să zboare cu diverse mijloace. Totuși, din punct de vedere legal, Marcos era un cadavru. Severo Del Valle a trebuit să apeleze la toată știința sa în ale legilor pentru a-i reda cumnatului său